Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Uw contactpersoon
S. Neeskens
AD/STG

Doorkiesnummer +31235145282
neeskenss@noord-holland.nl

Tbv Statenvergadering d.d 09-11-2020
Commissie NLG
Datum commissievergadering 19-10-2020

29 oktober 2020

Onderwerp: Voordracht Natuurontwikkeling (PNO) 2021-2025

Advies commissie NLG:

De *Voordracht Programma Natuurontwikkeling (PNO) 2021-2025* als bespreekstuk wordt doorgeleid naar PS van 9 november 2020

Uittreksel van het concept-verslag NLG 19-10-2020:

9.a A-agenda Natuur 9.a. Programma Natuurontwikkeling (PNO) 2021-2025

10A B-agenda Natuur 10.a. Realisatiestrategie NNN (B-agenda)

Agendapunt (9a & 10a worden samen behandeld)

Mevrouw **Koning** (CDA) is blij met de instelling van een regiebureau dat wordt ingezet voor de afronding van NNN. Het belangrijkste aspect is dat er zorgvuldigheid wordt betracht. Zijn het beheer en onderhoud voor de huidige 50.000 ha NNN na 2027 georganiseerd? Dat is belangrijk, want als er geen geld beschikbaar is, dan heeft het ook geen zin om versneld in te zetten op nog meer natuurgebieden. Op blz. 27 PNO staat vermeld dat er geen subsidie meer wordt verleend voor agrarisch natuurbeheer binnen NNN, maar dit klopt niet, want dit is een verkenningsjaar en er loopt een aantal pilots voor agrarisch natuurbeheer binnen NNN. Deze zin moet tekstueel aangepast worden. Zorgen GS hiervoor of moeten PS dit amenderen? Er is contact geweest met inwoners van Waterland over het project Peereboom e.o. gericht op de afronding NNN in de regio Waterland. Nemen GS de Landbouwvisie die per 1 september jl. is afgerond, mee om te implementeren in de plannen? De druk op grondeigenaren wordt groter door met onteigening te dreigen; onteigening wordt ten sterkste afgewezen. Dit neigt naar landroof door de overheid, zeer onwenselijk en ook niet nodig. Particuliere grondeigenaren zijn bang dat ze hun grond en inkomen verliezen door NNN. Een goed alternatief voor onteigening is het schuiven met gebieden, maar daarvoor is meer tijd nodig en er moet de nodige zorgvuldigheid betracht worden. Gelukkig staat het Rijk een uitloop van de einddatum toe. GS moeten niet een te hoge maar wel een realistische ambitie nastreven. Strategisch moet sterker ingezet worden op het afronden van NNN door middel van agrarisch natuurbeheer, daar liggen veel kansen. Gaat de gedeputeerde

hierop sturen?

De heer **Zoon** (PvdD) is verbaasd over het CDA, want de provincie zet vaker in op onteigening. Het CDA heeft nog nooit bezwaar aangetekend tegen onteigening als er een weg aangelegd moet worden. Is het CDA van gedachten veranderd?

Mevrouw **Koning** (CDA) antwoordt dat voor het aanleggen van een weg vaak een klein gebied nodig is, maar bij natuur gaat het om grote percelen en dat heeft veel meer impact. Bij natuur kan worden geschoven met gebieden, maar dat geldt niet altijd voor wegen.

De heer **Zoon** (PvdD) constateert dat er steeds meer boerenbedrijven verdwijnen, dit is wellicht een goede gelegenheid om te stoppen.

Mevrouw **Koning** (CDA) is van mening dat onteigening onder dwang pas moet worden ingezet wanneer boeren weigeren om mee te werken, maar veel boeren zijn juist bereid om mee te werken en dat is prima mits dit geschiedt op vrijwillige basis.

De heer **Van den Heuvel** (CU) vindt het belangrijk om vol in te zetten op natuurontwikkeling, daarom kan men zich vinden in het programma en in de realisatiestrategie. Wel bestaan er enige zorgen over het feit dat het doel om 3.000 ha nieuwe NNN te realiseren – zoals opgenomen in het coalitieakkoord – niet gehaald lijkt te gaan worden in deze periode. In het programma PNO staat enkel vermeld dat wordt ingezet op het afronden van de doelen tot en met 2027, maar in de realisatiestrategie staat te lezen dat 3.000 ha nieuw NNN niet haalbaar is en dat er maximaal 1.750 ha gerealiseerd kan worden in deze periode. Is bij de vaststelling van het PNO dit doel losgelaten en betekent dat dat de overige doelen in het coalitieakkoord ook niet realistisch zijn? Wat zegt dat over de inzet van de coalitiepartijen? Vanaf het aantreden van dit college is in 2019 en 2020 450 ha gerealiseerd, dat steekt schril af tegen het doel in het coalitieakkoord.

Mevrouw **De Groot** (SP) ondersteunt de doelen in het programma want die leiden tot meer natuur en biodiversiteit in de provincie. Gezien de plannen van de minister van Landbouw komt het (voorlopig) niet goed met de natuur en de rapporten van de EEA (Europees Milieuagentschap) concluderen dat de biodiversiteit in Europa fors achteruitgaat hetgeen een veel betere natuurbescherming noodzaakt. Het is daarom jammer dat het GS niet lukt om de benodigde NNN van 5.600 ha extra te realiseren. Er worden nu door GS wel maatregelen genomen om dit in 2027 tot stand te brengen, maar die maatregelen komen redelijk laat. Gemeenten proberen delen van NNN te bestemmen voor andere doeleinden zoals voor het bouwen van een hotel of het aanleggen van extra wegen. Het is nog steeds verbazingwekkend dat natuurcompensatie kan worden afgekocht. De natuur kan beter beheerd worden door de recreatieschappen, maar zij zijn gedwongen om recreatieve activiteiten te ontplooien om inkomsten te genereren. Deze activiteiten zijn niet goed voor de natuur, daarom moet er meer geld naar de recreatieschappen zodat zij de natuur kunnen beschermen. Realisatiestrategie NNN: maatregelen om het gemotoriseerd verkeer te beperken, ontbreken, evenals minder infrastructuur aanleggen of industrie te beperken om CO2-uitstoot te verminderen. Hierop zou meer handhaving moeten plaatsvinden. Meekoppelen biedt goede kansen, mits partijen bereid zijn om samen te werken. Particulieren die stukjes grond NNN in handen hebben – anders dan agrariërs – werken regelmatig natuurorganisaties tegen die inzetten op NNN en N2000.

De heer **Zoon** (PvdD) geeft een reactie op 3 onderdelen. Verwerving PNO: wanneer is sprake van een goed functionerend netwerk en is hier een eindvisie voor beschikbaar die bepaalt wanneer kan worden gesproken van een goed ecologisch natuurnetwerk of ecologische hoofdstructuur? Of worden er allerlei stapjes gezet die niet met elkaar verbonden zijn? Inrichting: hoe wordt omgegaan met dubbele bestemmingen zoals landbouw en natuur en recreatie en natuur, in natuur waar de natuurlijke processen het uitgangspunt zijn? Dient PNO

hierop toe te zien? Versnipperd beheer: er wordt gewerkt met gebiedscontracten waarin het beheer door TBO of door lokale initiatieven wordt uitgevoerd. Hoe vindt hierop de controle plaats en welke afweging maken GS als er een nieuw stukje grond naar een beheerpartij gaat? Reactie nota NNN: Natuur is een van de kerntaken van de provincie en de coalitie heeft als doel gesteld om deze periode 3.000 ha nieuw NNN te realiseren, maar veel agrariërs zien dit echter niet zitten. Wint de trekker het weer van de natuur?

De heer **Van Tiggelen** (PVV) constateert dat er zwaarder wordt ingezet op de verwerving van gronden zodat de doelen in 2027 behaald worden. Hiervoor is nog 5.450 ha nodig. Het is onaanvaardbaar dat veel van deze hectaren worden bestemd als landbouwgrond. De onteigeningsmogelijkheden mogen uit de nota gehaald worden, niet alle agrariërs zijn even enthousiast om hun familiebedrijf op te geven. Dit geld kan beter besteed worden aan coronaschade en de woningbouw. Het aanpassen van het maaibeheer wordt ondersteund, gezien de meerwaarde hiervan voor insecten en andere soorten. De PVV gaat niet akkoord met het programma en de realisatiestrategie.

De heer **Leerink** (PvdA) constateert dat van de doelstelling van 3.000 ha slechts 1.700 ha wordt gerealiseerd in deze periode, niet door ontbrekende middelen, maar door een aantal procesomstandigheden die veel tijd kosten, zoals het opstellen van programma's en het doen van grondaankopen. Wanneer de 3.000 ha niet gehaald worden in deze periode, dan dient er een goed onderbouwd plan opgesteld te worden om dit doel in 2027 wel te halen. Deze datum moet geborgd worden. De acties die zien op versnelling van het proces, zoals door het instellen van een regiebureau, worden ondersteund. De uitwerking van een gebiedsgerichte aanpak dient geagendeerd te worden voor de commissie. Het optimaliseren van de grenzen NNN: enerzijds wordt relativerend gesproken over technische aanpassingen, anderzijds spelen er heel veel zaken. Het is niet voor niets dat ingezet wordt op het realiseren van zoveel mogelijk hectare. Voorkomen moet worden dat er met boekhoudkundige trucjes heel snel meer NNN wordt bereikt, want kwaliteit is minstens, zo niet belangrijker dan snelheid.

De heer **Van den Heuvel** (CU) vraagt zich af of het coalitieakkoord nu openligt, omdat het hierin opgenomen doel wellicht te ambitieus is.

De heer **Leerink** (PvdA) is ook heel teleurgesteld dat de 3.000 ha niet gehaald kunnen worden, maar als het procesmatig niet haalbaar is, dan kan daar niet veel aan gedaan worden. Wel is het belangrijk dat de doelen in 2027 gerealiseerd worden; hiervoor moeten harde garanties gegeven worden.

Mevrouw **Strens** (D66) refereert aan de besluitvorming over PNO: GS stellen voor om te gaan werken met een uitvoeringsplan NNN en een uitvoeringsplan biodiversiteit. Worden deze documenten net als het PNO, ook door PS vastgesteld? Hoe worden PS geïnformeerd over andere natuurthema's, zoals de bosstrategie nu het PNO niet meer door PS wordt vastgesteld? Hoe gaan GS ervoor zorgen dat de gebiedsgerichte en integrale aanpak (met het oog op stikstof en bodemdaling) niet tot vertraging leidt? Tempo en doelstelling Realisatiestrategie: het is jammer dat de gestelde ambitie voor deze collegeperiode niet haalbaar is, maar de redenen zijn helder uiteengezet (met name vanwege de benodigde proceduretijd en zorgvuldigheid). Het doel om 3.000 ha in 2027 te realiseren, staat niet ter discussie. Wat betekent de vermelde 'alsmede beschikbaar te hebben om'? Zijn de gronden dan aangekocht? Waarom is een uitlooptijd van 3 jaar nodig? Jaarlijks komt er een uitvoeringsplan, waarmee kan worden bijgestuurd, maar wanneer is NNN daadwerkelijk gerealiseerd of moet er nog een kwaliteitsverbetering worden doorgevoerd en zijn bepaalde delen daarom nog niet gerealiseerd? Met de realisatiestrategie wordt gekozen voor volledige schadeloosstelling met als uiterste middel het inzetten van onteigening in en rondom N2000-gebieden. Graag een toelichting waarvoor het instrument van onteigening wel en niet kan worden ingezet, want het is ongewenst dat onteigening met volledige schadeloosstelling niet zou worden ingezet ten behoeve van de resterende NNN-gebieden.

De heer **De Wit** (VVD) constateert dat het PNO is gericht op het realiseren van een krachtige en robuuste natuur. Het is daarom terecht dat er structureel jarenlang tientallen miljoenen euro voor worden ingezet. Vooropstaat dat terrein beherende organisaties, recreatieschappen, particulieren en de agrarische sector goed met elkaar samenwerken, want landbouw en natuur zijn sterk met elkaar verweven en de agrariërs dragen direct bij aan de landschappelijke beleving van de natuur. De zorgen zien met name op het feit dat de gepresenteerde inzet op beheer onvoldoende is om de natuur op peil te houden. Hoe blijft de natuurkwaliteit structureel op het gewenste niveau en hoe worden de resultaten beoordeeld? Welke maatregelen kunnen genomen worden wanneer de natuurkwaliteit achterblijft? Hoe verloopt dit proces in andere provincies? Realisatiestrategie: veel boeren zijn bezorgd over de gevolgen van deze strategie voor hun gronden, zoals in Waterland. Zorgvuldigheid is belangrijk en hiervoor is voldoende tijd gewaarborgd, want het is van groot belang om een onzorgvuldige uitkomst te voorkomen wanneer onvoldoende boeren bereid zouden zijn om het beheer op zich te nemen. Per gebied moeten de criteria van de natuurkwaliteit helder gedefinieerd worden, zodat duidelijk is welke inzet noodzakelijk is om de nagestreefde natuurkwaliteit te realiseren en te handhaven, mede om voldoende perspectief aan de agrarische sector te bieden. De VVD is kritisch over de inzet van het instrument van onteigening, dus het is goed dat vrijwilligheid in de gesprekken vooropstaat. Eerst moeten alle andere mogelijkheden onderzocht zijn. GS worden daarom verzocht om jaarlijks met een voortgangsrapportage inzage te geven over de realisatiestrategie en wanneer op welke locatie welke instrumenten zijn/worden ingezet en of alle overwegingen zorgvuldig doorlopen zijn.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt of de VVD er voorstander van is om gelijktijdig met het realiseren van NNN de automobiliteit te beperken en de industrie aan banden te leggen en de milieuvoorschriften aan te scherpen.

De heer **De Wit** (VVD) benadrukt dat automobiliteit erg belangrijk is voor onder andere de werkgelegenheid, maar iedereen moet de geldende wetten en regels respecteren. De voorstellen van de SP worden niet ondersteund.

De heer **Cardol** (GL) constateert dat in berichten in de media en uit EU-onderzoeken blijkt dat een kwart van de wilde dieren met uitsterven wordt bedreigd, 80% van de leefgebieden staat er matig tot slecht voor en een derde van de planten- en diersoorten gaat achteruit. Hopelijk blijft na het vervangen van PNO door een uitvoeringsplan NNN en masterplan Biodiversiteit de integraliteit van het natuurbeleid van kracht. In een brief constateren de natuurorganisaties dat er nog geen actief soortenbeleid van kracht is in de provincie. Wordt dit meegenomen in het masterplan Biodiversiteit? Hoe worden de inrichting en beheer van 500 ha pachtgronden geregeld en gefinancierd? Gelden straks de SNL-beheerrichtlijnen inclusief de consequenties voor de inrichting, zoals aangepast waterbeheer en mozaïekbeheer voor de gebruikers? Hoe komen volgens de huidige puntensystematiek de gronden bij de beste beheerders terecht in plaats van bij de hoogste bieders? Kan hierover op korte termijn in de commissie gesproken worden? Realisatiestrategie NNN: complimenten voor het ambitieuze en realistische aanvalsplan waarmee een inhaalrace wordt gestart voor het realiseren en voltooien van NNN in 2027, hoewel de huidige ambitie van 3.000 ha in deze periode niet gehaald wordt. Er wordt ingezet op het behalen van 750 ha in deze periode en er wordt vooruitgewerkt aan plannen voor 1.000 ha per jaar in de volgende periode door de inzet van een krachtige uitvoeringsorganisatie. Goed dat de eigen pachtgronden worden ingezet, wel wordt voorgesteld om hier een keer apart over te spreken in de commissie. Een gebiedsgerichte aanpak wordt geconcretiseerd en er wordt een koppeling mogelijk met stikstof, klimaat en bodemdaling op voorwaarde dat alle belanghebbenden participeren in de gebiedsprocessen. Twee vragen: begin 2023 moet de restantopgave zijn belegd in programma's en projecten. Welke garanties worden geboden dat de plannen snel worden gerealiseerd? De huidige beschikbare middelen moeten ingezet worden om snel aan de slag te kunnen gaan. Komen er in de volgende coalitieperiode voldoende middelen beschikbaar voor de versnelling naar jaarlijks 1.000 ha?

Benadrukt wordt dat het huidige tempo gecontinueerd moet worden in de komende jaren zodat alle doelen gerealiseerd kunnen worden aan de hand van een integrale benadering. Hiervoor moeten heldere kaders en doelen opgesteld worden.

De heer **Zoon** (PvdD) is verbaasd dat GL blij is met dit plan, want er wordt vooral veel vooruitgeschoven naar de volgende periode. In deze periode is nog geen versnelling voorzien. Is dat niet noodzakelijk volgens GL?

De heer **Cardol** (GL) meent dat de strategie van 250 ha naar 750 ha per jaar al een versnelling aantoont. Een nog grotere snelheid nastreven is niet realistisch.

De heer **Van den Heuvel** (CU) vraagt zich af op welke wijze gedurende drie jaar 4.500 ha gerealiseerd kan worden.

De heer **Cardol** (GL) constateert dat het gaat om 3.000 ha. In de volgende periode moet er zeker een schepje bovenop.

Gedeputeerde **Rommel** bevestigt dat na 2027 alle doelen belegd zijn in projecten. Voor de projecten wordt een projectleider ingezet die verantwoordelijk wordt voor de uitvoering en inrichting van een gebied. Deze toezegging is ook aan het Rijk gedaan en het is duidelijk dat er geen ruimte is om deze datum te verlengen. Er wordt strakker ingezet op de planning, bemensing en het aankoopbeleid. Het stikstofdossier is een apart dossier en dat is niet verweven met de NNN realisatiestrategie. Een groot deel van de 5.600 ha is agrarisch gebied en daar moet zorgvuldig mee worden omgegaan. Vanwege deze zorgvuldigheid en de hiermee gemoeide tijd wordt het doel van 3.000 ha in deze periode niet gehaald, niet vanwege ontbrekende financiën, maar vanwege het goed borgen van procesmatige en zorgvuldig uitgevoerde processen. Van het Rijk ontvangt men gelden voor de afronding NNN en bij de eerste begrotingswijziging zal een voorstel worden gedaan om extra provinciale middelen beschikbaar te stellen. PS zullen de komende jaren aan de hand van het uitvoeringsplan NNN + N2000 regelmatig geïnformeerd worden, onder andere over de besteding van de gelden. Op een later moment zullen GS terugkomen op de besluitvorming door PS over het investeringsprogramma. Het beheergeld is voorzien in de begroting en in het PNO en dat budget wordt jaarlijks aangepast. Subsidie pilot NNN: in 2023 stopt het voormalige agrarische natuurbeheer maar duurzaam agrarisch natuurbeheer is nog wel mogelijk. Deze tekst zal worden aangepast. Over de agrarische visie is men in gesprek met de boeren van Waterland-Oost. NNN is al vanaf 1990 ingetekend en getoetst door ecologen, die met name focussen op de kwaliteit van NNN-gronden en minder op gronden die worden toegevoegd of verwijderd. Na realisatie – hetgeen betekent dat het gebied ingericht is en dat het is overgedragen voor beheer – kan in de toekomst ook de kwaliteit worden meegenomen. Bij de overdracht van beheer bestaat geen voorkeur voor een bepaalde partij, maar er wordt uiteindelijk wel getoetst op de resultaten. Het soortenplan wordt verwerkt in het masterplan Biodiversiteit en in het uitvoeringsplan worden voorstellen gedaan om andere punten uit het PNO door PS te laten vaststellen. Hier komen GS op terug. In het uitvoeringsplan zal het monitoringsysteem opgenomen worden conform de interprovinciale afspraken over de subsidies SNL, zodat in alle provincies op uniforme wijze gewerkt wordt.

De heer **Van den Heuvel** (CU) is tevreden met de realisatiestrategie, maar is niet blij met de doelstelling voor deze periode van 3.000 ha. Was op het moment dat het coalitieakkoord werd vastgesteld, al bekend dat de doelstelling niet realistisch was en niet gehaald zou worden?

Gedeputeerde **Rommel** antwoordt ontkennend, pas nadat het regiebureau dit jaar in het leven is geroepen, is deze realisatiestrategie heroverwogen. Door deze actie kan er voortvarend aan de slag worden gegaan, maar er is meer tijd nodig om bijvoorbeeld gebieden te omkaderen en te ontgrenzen.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt hoe het college gaat optreden wanneer gemeenten stukjes van NNN afsnoepen. Wordt erop ingezet dat ook particuliere eigenaren van kleine stukjes NNN en N2000 zich houden aan het gebiedsregime? Hoe gaan GS reageren op het rapport van het EEA, stand van de natuur?

Gedeputeerde **Rommel** antwoordt dat in de Omgevingsverordening is bepaald dat NNN een omgrensd gebied is. Daarom kunnen gemeenten er niets vanaf halen, tenzij er een zware maatschappelijke reden bestaat en er natuurcompensatie plaatsvindt. Dat is staand beleid. De Oostelijke Vechtplassen is een gebiedsprogramma, vragen hierover kunnen gesteld worden bij de bespreking van dit programma. Er wordt ook met particulieren in NNN-gebieden gesproken. Het rapport van het Europese Milieuagentschap is zorgelijk en is mede een reden om NNN helemaal af te ronden.

De heer **De Wit** (VVD) meent dat er een verdiepingsslag dient plaats te vinden tussen het plan dat er ligt, de beheeractiviteiten, de monitoring daarvan en het realiseren van de doelstelling, maar afgesproken is om hierover een andere keer door te spreken. Hij herhaalt dat de inzet van instrumenten bij de realisatiestrategie zorgvuldig moet plaatsvinden. Hoe worden PS in staat gesteld om deze processen te monitoren? Komt dit terug in de voortgangsrapportage over de realisatiestrategie?

Gedeputeerde **Rommel** antwoordt dat men steeds met beheerders in gesprek is over het waarborgen van de kwaliteit en door het controleren hiervan. Als de kwaliteit niet gehaald wordt, moeten de inspanningen door de beheerders geïntensiveerd worden waarvoor wellicht meer geld noodzakelijk is. Voorgesteld wordt om de VVD ambtelijk bij te praten over de behoefte aan meer informatie, mede vanwege de hieraan gerelateerde technische aspecten. In de voortgangsrapportage wordt aangetoond welke instrumenten in de 25 gebieden worden ingezet.

De heer **Cardol** (GL) is blij met de nadruk die de VVD legt op de kwaliteit van de natuur. Samen moet er hard worden gewerkt aan ‘robuust en verbonden’ om de natuur te verbinden. De vragen naar aanleiding van de brief van terreinbeheerders worden herhaald.

Gedeputeerde **Rommel** is uiteraard bereid om het pachtbeleid/voorwaarden – dat breder is dan NNN – een keer met de commissie te bespreken, maar dat moeten PS zelf agenderen. Er is een voorstel aan PS gedaan voor een technische briefing over de integrale aanpak op 23 november a.s. De financiering van de inrichting en het beheer van de 500 ha die een natuurbestemming krijgen, vindt plaats met SNL-gelden. De gebruiksvoorwaarden kunnen in de technische briefing nader aan de orde komen, mede vanwege de technische aspecten die hiermee samenhangen.

Tweede termijn

Mevrouw **Koning** (CDA) is blij dat D66, PvdA, VVD en GL het met het CDA eens zijn dat de ambitie realisatie NNN realistisch moet zijn en dat daarom het aantal ha van 3.000 naar beneden is bijgesteld en dat de realisatie op zorgvuldige wijze plaatsvindt. In reactie op de CU wordt benadrukt dat NNN op realistische en zorgvuldige wijze gerealiseerd wordt. Het (langjarige) beheer na 2027 van alle gebieden is nog niet helder en ook is niet duidelijk of er na 2027 voldoende geld beschikbaar is voor het beheer van alle extra gebieden. Hoe is het met het oog op de huidige 50.000 ha mogelijk dat de biodiversiteit terugloopt? Hieruit kan geconcludeerd worden dat er meer moet worden ingezet op een goed beheer.

De heer **Cardol** (GL) hoopt dat het CDA meegaat in de doelstelling om de totale realisatie van NNN in 2027 af te ronden, inclusief de 3.000 ha.

Mevrouw **Koning** (CDA) twijfelt er niet aan dat het totale NNN gerealiseerd zal worden, maar het moet wel realistisch zijn, dat geldt ook voor de einddatum van 2027. Een eventuele vertraging leidt niet tot problemen,

mits het beheer goed georganiseerd is en verschuivingen in gebieden bespreekbaar zijn zodat het realisme in de uitvoering aanwezig is en blijft.

De heer **Leerink** (PvdA) vraagt of het CDA het ermee eens is dat zorgvuldigheid ook kan inhouden dat er soms pijnlijke besluiten zullen moeten worden genomen, zoals over het toepassen van onteigening.

Mevrouw **Koning** (CDA) is het hier op dit moment niet mee eens, er zijn nog genoeg andere mogelijkheden zoals gezamenlijk overleg en in gesprek gaan over een beter agrarisch beheer binnen NNN.

Mevrouw **De Groot** (SP) constateert dat er gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt en het autoverkeer of de CO2-uitstoot van de industrie worden niet beperkt. Dit zijn de oorzaken van de afnemende biodiversiteit. Hoe kijkt het CDA hiernaar?

Mevrouw **Koning** (CDA) meldt dat er al 50.000 ha NNN is gerealiseerd en door een goed beheer kan de biodiversiteit daar toenemen. Daarop moet juist ingezet worden en minder op het realiseren van extra hectaren.

Mevrouw **Strens** (D66) is blij met de nadruk die wordt gelegd op 2027 en het handhaven van de doelstelling NNN en het opstellen van plannen. Hier zal sterk op worden toegezien bij het bespreken van de rapportages in de komende jaren. Vanaf 1990 staat de EHS al op de kaart en vanaf 2013 is de provincie verantwoordelijk geworden voor NNN. Het is dus niet zo dat agrariërs/landeigenaren nu plotseling verbaasd moeten zijn over het realiseren van meer natuur. De focus moet op het einddoel blijven liggen en er moeten tijdig besluiten worden genomen wanneer men er gezamenlijk niet uitkomt. Welke stukken worden door PS vastgesteld? Het Masterplan Biodiversiteit en de voortgangsrapportage NNN?

Mevrouw **Koning** (CDA) meldt dat vanaf het eerste begin is benadrukt dat NNN op vrijwillige basis gerealiseerd zou moeten worden, maar de laatste jaren wordt er weer vaker gedreigd met de inzet van onteigening.

Mevrouw **Strens** (D66) antwoordt dat het aanleggen van natuur tot de kerntaken van de provincie behoort. In het uiterste geval kan onteigening noodzakelijk zijn.

Gedeputeerde **Rommel** antwoordt dat de tabel van beheergelden in het document eindigt op 2025 maar die loopt tot in de eeuwigheid door, maar dat kon niet in de stukken worden opgenomen. Het gaat om een structurele beheervergoeding. Boeren kunnen zeker een rol spelen bij het beheer van NNN-gebieden mits zij voldoen aan de eisen, want een goed beheer is essentieel. Stikstofuitstoot en het doorsnijden van gebieden dragen niet bij aan vergroting van de biodiversiteit en ook de EU zal extra maatregelen gaan opleggen om de natuur nog robuuster te maken. Het masterplan Biodiversiteit wordt door PS vastgesteld en er wordt nu nagedacht over het vormgeven van PNO en hoe de financiering kan worden teruggelegd bij PS.

De **voorzitter** constateert dat de voordrachten als bespreekstuk worden doorgeleid naar PS.